

A szabadalmi jog fejlődése és a szabadalmi bíraskodás

Papp László könyvéről

Papp László: A szabadalmi jogvédelem történelmi perspektívái
Budapest, 2015, Gondolat Kiadó, 283 p.
ISBN 978 963 693 639 6

1. *Szerzőjükről ismerszenek meg a könyvek.* Papp László monográfiáját, amely 2015 januárjában nagy sikerrel megvédett doktori értekezésének átdolgozott és átszerkesztett változata, meghatározzák szerzője szakmai munkásságának alapvető jellemzői: a jó tollú író gondolkodó elme is egyben, aki egy jól megválasztott témakör alapos kidolgozásával hívja fel magára a figyelmet. Mai rohanó világunkban ritka, hogy valaki úgy tudjon elmélyülni minden munkájában, ahogyan ő. Ez a kutatói attitűd ebben a monográfiában is megmutatkozik.

2. *A témaválasztás előrevetíti a fogadtatást.* A könyv, tartalmát tekintve, valóban hiánypótló. A jogtörténelmi kutatások aktuális állása szerint a bíróságtörténelmi, bírósági szervezeti vizsgálódások kurrens témává váltak az utóbbi években (jó példáját adják ennek az Országos Bírósági Hivatal által is támogatott kutatások, a Bódiné Beliznai Kinga és a Kúria együttműködése nyomán születő könyvek,¹ Stipta István² és Antal Tamás bíróságtörténelmi munkái,³ újabban a kartell-bíróság gyakorlatát feldolgozó tanulmányok⁴ – és a debreceni bíróságtörténelmi kutatócsoport szellemi termékei⁵ is.)

A bírósági szervezet történetére vonatkozó kutatás alapjait, a dualizmus kori rendes és különbíróságokról szóló alapismereteinket Máthé Gábor 1982-ben megjelent örökbecsű művéből szereztük (*A magyar burzsoá igazságszolgáltatási szervezet kialakulása 1867–1875*), aki a ma élő jogtörténészek közül az első nemzedék tagjaként vállalkozott az egész szervezetrendszer alapjainak feldolgozására. E könyv nyomán (amely nyilván csak tévedésből maradt ki Papp László bibliográfiájából) többen kaptak kedvet részletkutatásokhoz. A szaporodó bíróságtörténelmi munkák között azonban még várat magára a különbíróságok módszeres, szisztematikus és komplex feltárása, hiszen Stipta István Közigazgatási Bíróságot érintő, több évtizedes kutatásait leszámítva ilyen még nem készült el. De a jogtörténeten túltekintve: a szellemi alkotások joga tekintetében is hasonló a helyzet. Amint ezt Mezei Péter is megállapította nemrégiben egy munkájában: az utóbbi tíz évben kurrens PhD-téma lett a szerzői jog, de az iparjogvédelem, szabadalmi jog kérdéseit tárgyaló dolgozatokat ott is nagyítóval kell keresni.

A könyv tárgya tehát a szabadalmi bíraskodás, a Szabadalmi Bíróság egy meghatározott korszakbeli fejlődéstörténete és kapcsolódó esetjoga. Azt a folyamatot mutatja be, hogy hogyan vált az eredetileg uralkodói kegyként elnyer-

hető szabadalmi oltalom (amit – mint a könyvből megtudhatjuk – például Galilei is kapott öntözőgépre) egy objektív alapokon nyugvó alanyi joggá.

3. *A módszertan meghatározza az eredményeket.* A szerző által a feldolgozáshoz választott módszer valóban *komplex*. Egy átfogó kutatás eredménye van a könyvben.

Elméleti munka ez, amely komoly dogmatikai kérdésekre ad választ. Például arra, hogy a szabadalmi oltalomról döntő szerv bíróság vagy hatóság-e inkább? A szabadalmi oltalom személyiségi jog vagy dologi jogi jellegű-e inkább? E körben a szerző külön kitér az alapvetően *szűk* dologfogalom szerepére, megállapítva, hogy az Osztrák Polgári Törvénykönyvben kínált lehetőséggel a magyar joggyakorlat nemigen élt. Rögzíti azt is, hogy a bírói gyakorlatban inkább *a jogvédelem vagyoni oldala domborodott ki*, a gyakorlat által az fejlődött inkább.

A könyv mégis egy *történelmi* mű, hiszen nagyjából az 1895 és 1949 közötti, bíróságként az 1920 és 1949 közötti fejlődési ívet mutatja be.

(*Jog-összehasonlító* módszerrel is dolgozik a szerző: munkájának középpontjában a hazai fejlődés feldolgozása áll, de a könyvben komoly egyetemes történelmi fejezet is van, és hangsúlyosan tárgyalja a Párizsi Unió Egyezményét is.

Végül a könyv *szakmai* szempontból is értékelhető: a tétel jogászok, a szabadalmi joggyakorlat művelői számára is ad újdonságokat, kézzelfogható eredményeket.

A kötetben hiába keresnénk a jogszabályok egyszerű leírását, hiszen a szerző mindig *elemez*, okot és okozatot keres, a jogfejlesztés módszereit és irányait analizálja.

A kutatás döntően *forrásokon* alapszik: a Szabadalmi Bíróságnak a Magyar Nemzeti Levéltárban az Iparügyi Minisztérium állományában elérhető, fellelhető ítélezési gyakorlatát vette végig a szerző. A forrásanyag az 1920 és 1949 közötti időszakra vonatkozik. Emellett a szakirodalom feldolgozása is alapos: korabeli és jelenkori, hazai és – elsősorban angol nyelven hozzáférhető – külföldi munkák egyaránt megjelennek a könyvben.

A művet végigolvasva nem lehet vitás, hogy Papp László munkája klasszikus alapokon nyugvó önálló kutatás értékes, új eredménye. A magyar szabadalmi jog kialakulásának és a Szabadalmi Bíróság ítélezési gyakorlatának bemutatására vállalkozik, amelynek levéltári forrásanyagát elsőként tekintette át és dolgozta fel. Alig harminc év peranyagának rendezése és értékelése – legyen az bármilyen aprólékos és szisztematikus is – önmagában aligha lenne elég a szerző által kitűzött cél eléréséhez. Ehhez az is szükséges volt, hogy következetesen végigvezesse a munkán azt a kritikai elemző szálát, amely arra szolgál, hogy a magyar szabadalmi jogintézményt egyrészt a nemzetközi környezetben, másrészt a hazai környezetben elhelyezze és mérje. Jó érzékkel feltett kérdéseire végig ragaszkodva tárja fel azokat a hatásokat, amelyek – meglehetősen hektikusan – formálták a magyar szabadalmi gyakorlat normatív szabályait.

4. *Az eredmények adják a könyv valódi értékét.* A monográfia alapos elemzés útján mutatja be egyrészt azt, hogy *miként hatott az ítélezési gyakorlat a jogfejlődésre*. Emel-

lett azt is, hogy miként hatottak a külhoni jogfejlesztés eredményei, ezen belül is az 1883-ban (eredetileg csupán tíz állam aláírásával) létrejött Párizsi Uniós Egyezmény (48–51. p.) a magyar szabadalmi jogra, azaz bemutatja az adaptáció útjait és eredményeit. Harmadsorban felrajzolja az egyetemes és a magyar *fejlődési ívet*, és ennek kapcsán megállapítja, hogy az oltalom jogi szabályai már a XVII–XVIII. században megjelentek. (Megjegyzendő, hogy az addig privilégiumként adott oltalom esetében ezeket a rögzített kritériumokat a szerző bizonyos jogi korlátként értelmezi.) Megállapítja, hogy a modern szabadalmi rendszerek a XIX. században születtek meg, bölcsőjük – tulajdonképpen a szabályozásnak csak minimális eltéréssel – Anglia és Franciaország volt (1.1. fejezet).

Eredménye továbbá a kötetnek annak megállapítása, hogy a szabadalmi oltalom megszerzésének anyagi (tárgyi) előfeltételei nem (vagy alig) bírtak nemzetállami sajátosságokkal. E megállapításból két egyenes következtetést von le a szerző: 1. hogy épp ez biztosított lehetőséget arra, hogy viszonylag korán nemzetközi szinten szabályozzák a szabadalmi jogot; 2. hogy az egyes államok közt épp ezért inkább csak az alaki (eljárásjogi) és szervezeti kérdésekre korlátozódó különbségek mutathatók ki. A könyv eredményei között ötödikként azt az érzékeny dogmatikai vizsgálatot emelhetjük ki, amely a magyar Szabadalmi Bíróság különbíróági jellegét elemzi, és megállapítja, hogy 1895 és 1920 között Magyarországon Szabadalmi Bíróság név alatt egy olyan „hibrid” szerv működött, amely egyaránt gyakorolt közigazgatási és bírósági jogkört. Csak az 1920-as szervezeti reformtól kezdődően beszélhetünk valódi különbíróásgról, amely tekintetében érvényre jutott az 1869. évi IV. törvénycikk szerinti bírói függetlenség és az 1871. évi VIII. törvénycikk rendelkezéseihez alkalmazkodó bírói (fegyelmi) felelősség. Találóa állapítja meg a szerző, hogy a különbíróági jelleget *nem a laikus elem igénybevétele alapozza meg*, hanem az, hogy az ilyen vegyes összetételű tanácsot a korszakban nem tudták integrálni, elméletileg beilleszteni a korabeli rendes bírósági rendszerbe, azaz *elméleti síkon* nem sikerült azzal összhangba hozni (3.4.–3.6. fejezetek). Végül a könyv új tudományos eredményeinek hatodik csoportjába sorolható az, hogy részletesen, az időrendi fejlődés adta dinamikában elemzi az eljárásjogi kérdéseket és a szabadalmazhatóság előfeltételeinek alakulását is.

Két vizsgálati szempont kínálkozik különösen, amelyekre érdemes külön ráirányítani a figyelmet: a szerző által legalaposabban megvizsgált két kérdés a (fentebb már érintett) „Miért nem valódi különbíróóság a Szabadalmi Bíróság?”, valamint a „Miért nem klasszikus per a szabadalmi per?” kérdése. Ez a könyvnek az a két fejezete, amelyekben Papp László okokat és összefüggéseket kereső, értékelő végzője leginkább megmutatkozik. Az e két körben lépésről lépésre levezetett elemzés alapján válik világossá az olvasó előtt, hogy a szabadalmi jognak melyek azok a szervezeti és eljárásjogi kérdései, amelyek miatt ezt mint normaösszességet sajátságosan magyarnak, mint intézményt pedig sokáig a közigazgatási szerv és a bíróság között elhelyezkedő

jelenségnek tekinthetjük. Ezen értékelések során a szerző hasznosította a jogtörténet eddigi tudományos eredményeit, és alkalmazva azokat saját kutatási tárgyára, megalapozottan tett önálló megállapításokat és jutott el munkája végső eredményéhez. Tekintettel arra, hogy a szabadalmi jog fejlődéstörténetére vonatkozó hazai szakirodalom mindmáig fragmentális, munkája (megítélésem szerint) feltétlenül hiánypótló.

5. *Summa* – avagy a mű hasznáról. Papp László könyve egy jövőre mutató vizsgálódásnak is alapjául szolgálható történelmi munka, amely kitűnően példázza a jogtörténet – általában is vallott – célját: arra való, hogy iránytű legyen: tudjuk meg általa, hogy honnan hová halad(hat) a fejlődés. Hasonló szellemben nyilatkozott a kötet egyik lektora, Stipta István professzor is, amikor lektori véleményében azt írta, hogy a munka „integrálja és továbbfejleszti a szakirodalom legfontosabb megállapításait”. Ehhez azonban hozzátartozik az is, hogy sok helyen a szerző bátran kritizálja is az eddig tett tudományos álláspontokat – de mindig a kritikát alátámasztó eltérő gyakorlattal megfelelően bizonyítva állításait.

E vonatkozásban jó megjegyezni, hogy a szerző további kutatásai, jelenlegi munkái ugyanezt a hasznos célt szolgálják: illeszkednek a *jogfejlesztő jogtörténelmi* művek sorába, nem pedig a „l’art pour l’art jogtörténetet” gyarapítják. Hiszen ez is egy lehetséges válasz a klasszikus kérdésre: „*Wozu Rechtsgeschichte?*”

Balogh Judit

Jegyzetek

¹ Bódiné Beliznai Kinga (szerk.): *A Kúria és elnökei I–IV. kötet*. Bibliotheca Curiae. Budapest, 2014–2016, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó.

² Legutóbb például Stipta István: A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság jogfejlesztő tevékenysége (1884–1896). In Kis Norbert – Peres Zsuzsanna (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Máthé Gábor oktatói*

munkásságának 50. évfordulójára. *Studia sollemnia scientiarum politico-camerarium*, Budapest, 2017, Dialóg Campus Kiadó, 367–374. p.; Stipta István: A közigazgatási bíraskodás történeti modelljei. *Jogtörténeti Szemle*, 2015. 3. sz. 40–45. p.

³ Különösen Antal Tamás: *A Szegedi Királyi Ítéltábla története I–III. kötet*. Budapest–Szeged, 2014–2017.

⁴ Különösen Varga Norbert: A kartellszerződések választott bírósági eljárásra vonatkozó rendelkezései a polgári korban. In P. Szabó Béla – Újvári Emese (szerk.): *Risus cum lacrimis: Könyv Babják Ildikó*

emlékére. Debrecen, 2017, DE ÁJK Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 281–293. p.; Szabó István: Kartellbíróóság (1931). *Jogtörténeti Szemle*, 2017. 1–2. sz. 111–118. p.; Szabó István: A kartellfelügyelet szervezete és hatásköre az 1931. XX. törvénycikk nyomán. *Versenytitkár*, 2016. 2. különsz. 64–83. p.

⁵ Megyeri-Pálfi Zoltán (szerk.): *Jogszolgáltatás Debrecenben*. Debrecen, 2015, Debreceni Törvényszék; Megyeri-Pálfi Zoltán (szerk.): *A jogszolgáltatás története Berettyóújfaluban*. Debrecen, 2017, Debreceni Törvényszék.

SZEMLE

„Az emlékezés erejével...”

Bíróságtörténeti vándorkiállítás és konferencia a Szegedi Ítéltáblán

2018. március 2-án egy kiállítás megnyitójával egybekötött bíróságtörténeti konferenciát rendezett az Országos Bírósági Hivatal (OBH) és a Szegedi Ítéltábla, amelyre az utóbbi székházában került sor. A rendezvényen dr. Handó Tünde, az OBH elnöke is részt vett. Az ünnepségsorozat apropóját a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. tc. jövőre esedékes 150. évfordulója adta, amelyhez előzetesen egy másfél évig tartó bíróságtörténeti vándorkiállítás és több konferencia kapcsolódik. A szegedi kiállítás második témáját az 1928. évi Magánjogi törvényjavaslat szolgáltatta, amelynek története és alkotói egy külön kiállítási vásznon jelentek meg a vörös könyvnek is nevezett jogi *corpusszal* együtt.

A programsorozat első vidéki állomása volt Szeged, ezt követően Miskolc, Debrecen, Győr, Pécs és végül Budapest lesznek a konferenciával összekötött újabb kiállítások helyszínei. A záróeseményére várhatóan 2019. július 15-én, Budapesten kerül sor. A vándorkiállítás eszmei alapját a 2017 szeptemberében megrendezett *Bíróságtörténeti hét* adta, ahol a most Szegeden kiállított tárgyak egy részét már bemutatták. Annak sikere irányította a figyelmet a hazai bíróságok történetének szélesebb körben való megismertetésére s az újabb kutatások szükségességére.

Az esemény címét Juhász Andor, a Kúria egykori jeles elnökének egyik idézete ihlette: „Az emlékezés erejével tiszteletre méltó hagyományra kell átfórnunk mindazt, ami az igazságszolgáltatás számára értékes és becses.” E gondolat mostanra az OBH által négy éve életre hívott és utóbb Ráth Györgyről elnevezett bíróságtörténeti és hagyományápoló támogatói pályázatok kulcsmondata lett, amelynek eredményeként az országban több törvényszék és ítéltábla az elnyert pályázatokból kiállítást, ismeretterjesztő kiadványt, könyvet, tudományos munkákat jelentethetett, illetőleg ezzel kapcsolatos rendezvényeket valósíthatott meg.

A mostani szegedi esemény így egy hosszabb programsorozatnak a része, minek jegyében, a fentebb vázolt kezdeményezés nyomán, máris több kiadványsorozat szü-

letett a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara és a Szegedi Ítéltábla együttműködéséből.

Az első kötet 2014-ben *A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1890 és 1914 között* címmel látott napvilágot, míg a 2015-ben kiadott második kötet *A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1914 és 1921 között* címet viselte. 2017 novemberében került sor a harmadik, *A Szegedi Királyi Ítéltábla története 1921 és 1938 között* című bemutatójára az SZTE Állam- és Jogtudományi Karán. Mindhárom szerzője dr. Antal Tamás, az Állam- és Jogtudományi Kar egyetemi docense, aki jelenleg a negyedik kötetten dolgozik. Ehhez a témához kapcsolódik még a királyi ítéltáblák 1890. évi reformját megvalósító Szilágyi Dezső életútját és tudományos munkásságát elemző könyve is (*Szilágyi Dezső és műve*. Szeged, 2016).

Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár a Szegedi Királyi Törvényszék múltjáról írt és szerkesztett három értékes kiadványt. Az első két kötetben – amelyek szintén 2014-ben és 2015-ben jelentek meg – a bírósági épületekre és magukra a bírákra helyeződött a hangsúly: *A Szegedi Törvényszék épületeinek története*, valamint *Szemelvények a Szegedi Törvényszék bírának életéből* címen. A 2017. évi, sorrendben harmadik kötet a polgári kori joggyakorlat tematikus bemutatására fordított figyelmet *Fejezetek a Szegedi Törvényszék magánjogi gyakorlatából* címmel (a szerzőtársak: dr. Pétervári Máté és dr. Krusóczki Bence).

A hőses március 2-i szegedi tudományos tanácskozás résztvevőit a megnyitó alkalmával dr. Handó Tünde, az OBH elnöke, továbbá dr. Harangozó Attila, a Szegedi Ítéltábla elnöke és dr. Hámori Attila, a Szegedi Ítéltábla elnökhelyettese köszöntötte. A tudományos ülés dr. Harangozó Attila megnyitójával kezdődött. A Szegedi Ítéltábla elnöke a beszédében kiemelte, hogy Magyarországon még nem volt ilyen következetes törekvés a bírósági szervezet történetének átfogó, részletekre kiterjedő feldolgozására, ennek révén a mostani kezdeményezést rendkívül üdvözlendőnek tartotta.

Dr. Handó Tünde ünnepi beszédében az elődök munkája előtti tisztelgő megemlékezés fontosságát hangsúlyozta, hozzátéve, miszerint e rendezvénysorozat alkalmas arra is, hogy a bíróságok rangját, megbecsültségét emelje az egész társadalom előtt. A felszólalásában kiemelte, hogy az Országos Bírósági Hivatal mindegyik tekintettel nagyon lényegesnek tartja a bíróságok történetének kutatását, az igazságszolgáltatás társadalomban betöltött szerepének megismertetését. Ezt a célt szolgálja az idén és jövőre zajló országos bíróságtörténeti kiállítás- és konferencia-körút,